

**Projekat za infrastrukturu kvaliteta
Bosna i Hercegovina**

EUSIP

**Uticaj uvođenja
Direktive o ambalaži i ambalažnom otpadu (94/62/EZ)
u zakonodavstvo BiH**

Početna procjena regulatornog uticaja

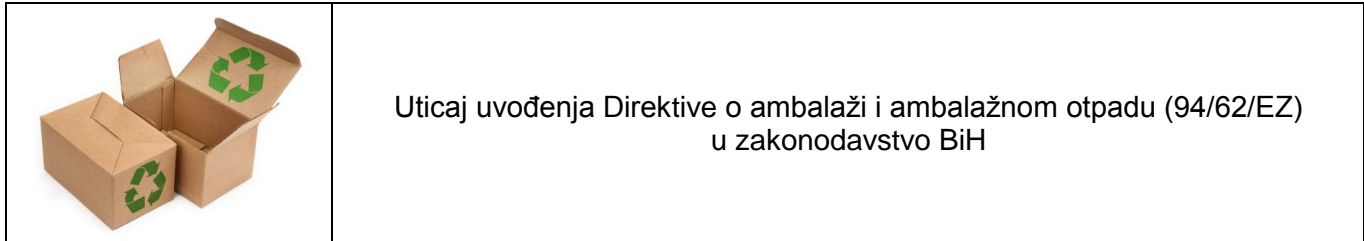

Projekat finansira
Evropska unija

u saradnji sa AENOR, BIS
& Metrology Hellas

decembar 2010.

Početna procjena regulatornog uticaja

Sadržaj

1. STRATEŠKA PITANJA	2
1.1. Ciljevi.....	2
1.2. Alternativne mogućnosti.....	3
2. ANALIZA NEDOSTATAKA: INSTITUCIONALNI OKVIR EU U POREĐENJU SA INSTITUCIONALNIM OKVIROM BIH	3
2.1.1. <i>Evropska unija</i>	3
2.1.2. <i>Bosna i Hercegovina</i>	4
2.2. Standardizacija	6
2.2.1. <i>Evropska unija</i>	6
2.2.2. <i>Bosna i Hercegovina</i>	6
2.3. Ocjenjivanje usklađenosti.....	6
2.3.1. <i>Evropska unija</i>	6
2.3.2. <i>Bosna i Hercegovina</i>	7
2.4. Provođenje propisa i nadležni organi	7
2.4.1. <i>Evropska unija</i>	7
2.4.2. <i>Bosna i Hercegovina</i>	8
3. INTERESNE STRANE I REGULATORNI UTICAJ	8
3.1. <i>Evropska unija</i>	8
3.2. <i>Bosna i Hercegovina</i>	11
3.2.1. <i>Pitanje ambalažnog otpada u BiH</i>	11
3.2.2. <i>Proizvodnja pića</i>	12
3.2.3. <i>Proizvodnja ambalažnih materijala</i>	13
4. ZAKLJUČCI I PREPORUKE.....	14
5. PRILOZI	15
5.1. Reference	15
5.2. Intervjuisane osobe.....	16
5.3. Preporuke Svjetske banke za upravljanje ambalažnim otpadom.....	16
5.4. Skraćenice	18
5.5. Statistički podaci za industriju bezalkoholnih pića u Bosni i Hercegovini.....	19
5.6. Firme za proizvodnju i promet bezalkoholnih pića u BiH	20
5.7. Osnivači i članice Bihpaka.....	21

Dr. Peter Futo
Kratkoročni ekspert
Projekat EUSIP
6. decembar 2010.god.

1. STRATEŠKA PITANJA

1.1. Ciljevi

Direktiva o ambalaži i ambalažnom otpadu (94/62/EZ) obuhvata svu ambalažu koja se plasira na tržište Zajednice, kao i ambalažni otpad. U skladu sa ovom Direktivom, države članice treba da ostvare sljedeći cilj: "...različite domaće mjere za upravljanje ambalažom i ambalažnim otpadom bi trebale biti usklađene kako bi se, sa jedne strane, spriječio bilo kakav njihov uticaj na životnu sredinu ili kako bi se taj uticaj smanjio čime se obezbjeđuje visok stepen zaštite životne sredine, te kako bi se, sa druge strane, osiguralo funkcionisanje unutrašnjeg tržišta i izbjegle prepreke trgovini, kao i narušavanje i ograničavanje konkurencije u Zajednici".¹

Bosna i Hercegovina planira da uvede ovu Direktivu iz razloga koji su navedeni dalje u tekstu.

Uvođenje Direktive o ambalaži i ambalažnom otpadu dio je procesa stabilizacije i pridruživanja između BiH i EU. Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) i Privremeni sporazum između Bosne i Hercegovine i Evropske unije potpisan je 16. juna 2008. godine. Ovaj Sporazum, između ostalog, predviđa sljedeće:

ČLAN 108. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju Životna sredina

Strane će razvijati i jačati saradnju u oblasti zaštite životne sredine sa osnovnim zadatkom zaustavljanja daljeg degradiranja i poboljšanja postojećeg stanja, sa ciljem održivog razvoja. Strane će naročito uspostaviti saradnju sa ciljem jačanja administrativnih struktura i procedura radi osiguranja strateškog planiranja pitanja u oblasti zaštite životne sredine i koordinacije između relevantnih činilaca, te će se usmjeriti na usklađivanje zakonodavstva Bosne i Hercegovine sa pravnom tekovinom (acquis). Saradnja se takođe može usmjeriti na izradu strategija za značajno smanjenje zagađenosti vazduha i vode na lokalnom, regionalnom i prekograničnom nivou, uključujući i otpad i hemikalije, za uspostavljanje sistema efikasne, čiste, održive i obnovljive proizvodnje i potrošnje energije, te strategija za obavljanje procjene uticaja na životnu sredinu i strateške procjene životne sredine. Posebna pažnja će se posvetiti ratifikaciji i provođenju Protokola iz Kjota.

Provođenje Direktive o ambalaži i ambalažnom otpadu u BiH treba da osigura dva osnovna cilja:

- *Slobodno kretanje pakovanih proizvoda.* Potrebno je otkloniti prepreke i poteškoće u slobodnom kretanju pakovanih proizvoda širom zemlje. Ovo podrazumijeva uklanjanje barijera u prometu pakovanih proizvoda između proizvođača, uvoznika, distributera i trgovaca.
- *Zaštita životne sredine.* Ekološka podobnost pakovanih proizvoda, ambalažnog materijala i ambalažnog otpada mora biti osigurana, a mora se provoditi i program recikliranja ambalažnog otpada. Posebno se očekuje da će propisno provođenje Direktive o ambalaži i ambalažom otpadu poboljšati omjer između reciklirane i ponovo upotrebene ambalaže, uključujući i veću obnovu energije.

¹Direktiva o ambalaži i ambalažnom otpadu (1994)

1.2. Alternativne mogućnosti

Glavne strateške mogućnosti povezane sa uvođenjem ove Direktive su:

Vremenski raspored. Kada je riječ o omjeru ambalažnog otpada koji će se reciklirati u BiH, koji vremenski raspored treba primjeniti?

Institucionalizacija. Kada se radi o podjeli odgovornosti između privrede, opština i drugih činilaca, koje mogućnosti treba odabrati? Provođenje zakonodavstva o ambalažnom otpadu treba da bude zasnovano prvenstveno na:

- sistemu odlaganja (npr. za boce);
- odgovarajućim ekološkim taksama (npr. proporcionalno prodaji pakovanih proizvoda);
- plaćenom članstvu firmi u nekom profesionalnom udruženju (npr. "Organizacija za odgovorno upravljanje ambalažnim otpadom") koje je nadležno za upravljanje i provođenje postupka prikupljanja, ponovne upotrebe i recikliranja ambalažnog otpada;
- plaćenom članstvu firmi u navedenoj organizaciji ekoloških proizvođača čime se opštinama obezbjeđuju *finansijska sredstva* za upravljanje i provođenje postupka prikupljanja, ponovne upotrebe i recikliranja ambalažnog otpada;
- ili na kombinaciji pomenute četiri mogućnosti, u zavisnosti od vrste otpada (staklo, papir, itd.).

2. ANALIZA NEDOSTATAKA: INSTITUCIONALNI OKVIR EU U POREĐENJU SA INSTITUCIONALNIM OKVIROM BIH

2.1.1. Evropska unija

U skladu sa ovom Direktivom, države članice moraju da uspostave novi sistem za upravljanje ambalažom i ambalažnim otpadom kako bi ostvarile ciljeve Direktive. Države članice posebno moraju da ostvare sljedeće ciljeve:

- spriječe formiranje ambalažnog otpada;
- podstaknu povrat, prikupljanje, ponovnu upotrebu i recikliranje ambalaže;
- za sve vrste ambalažnih materijala (staklo, papir, karton, metali, plastika i drvo) da vrše povrat, prikupljanje, ponovnu upotrebu i recikliranje;²
- uvedu sistem obilježavanja i identifikacije kako bi se olakšalo prikupljanje, ponovno korištenje, povrat i recikliranje ambalaže.

² Direktiva 2004/12/EZ kojom se mijenja i dopunjava Direktiva o ambalaži i ambalažnom otpadu predviđa privremena odstupanja za zemlje u procesu pristupanja EU u vezi sa ciljevima za nove države članice.

Direktiva je uvedena u većini država članica EU.

**Pregled zakonodavstva u oblasti ambalaže i ambalažnog otpada
u pojedinim državama članicama EU³**

Austrija	Naredba o sprečavanju nakupljanja ambalažnog otpada i povratu ambalažnog otpada, o posebnim otpadnim proizvodima i uspostavljanju sistema za prikupljanje i povrat. Federalni službeni glasnik br. 648/1996 (poslednji put izmijenjena i dopunjena 364/2006)
Češka Republika	Zakon c. 477/2001 Sb., o obalech - Act No. 477/2001 Coll. on packaging
Estonija	<i>Pakendiseadus</i> – Zakon o ambalaži
Njemačka	Naredba o sprečavanju nakupljanja ambalažnog otpada i povratu ambalažnog otpada (Naredba o ambalaži) od 21. avgusta 1998. godine, poslednji put izmijenjena i dopunjena članom 1. i članom 2. Zakona od 2. aprila 2008. godine (Federalni službeni glasnik I str. 531.); članovi 12. i 13.
Mađarska	Naredba Vlade br. 94/2002. (V. 5) o ambalaži i detaljnim pravilima za upravljanje ambalažnim otpadom (izmijenjena i dopunjena 2006. godine) Detaljna pravila o potvrdi o ispunjenosti ekoloških zahtjeva za ambalažu, 91/2006. (XII. 26.) Naredba ministra privrede i saobraćaja
Slovenija	<i>Uredba o ravnanju z embalažo in odpadno embalažo</i> (Uradni list RS, št. 84/2006, 106/06, 110/07) – Uredba o upravljanju ambalažom i ambalažnim otpadom

2.1.2. Bosna i Hercegovina

Politika upravljanja otpadom je u nadležnosti entiteta, poslove i zadatke obavljaju entitetska ministarstva nadležna za zaštitu životne sredine i nadležna kantonalna ministarstva u FBiH. Opštine su glavni pružaoci javnih usluga.

U FBiH upravljanje otpadom, a posebno upravljanje ambalažnim otpadom, regulisano je većim brojem zakona i propisa. U ovom entitetu, Federalno ministarstvo okoliša i turizma je nadležno za utvrđivanje pravnog okvira i njegovu primjenu.⁴ Strategija upravljanja čvrstim otpadom u FBiH je izrađena prije 10 godina. Ministarstvo trenutno radi na izradi nove strategije za upravljanje otpadom u kojoj će jedno od poglavlja biti posvećeno ambalažnom otpadu. Pored toga, na kantonalnom i opštinskom nivou postoji niz strategija za upravljanje otpadom.⁵

Ispod su navedeni važeći propisi i pravilnici :

- Zakon o upravljanju otpadom ("Službene novine Federacije BiH", broj 33/03)
- Zakon o zaštiti okoliša ("Službene novine Federacije BiH", broj 33/03)
- Zakon o fondu za zaštitu okoliša ("Službene novine Federacije BiH", broj 33/03)
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o upravljanju otpadom ("Službene novine Federacije BiH", broj 75/09 od 2. decembra 2009. godine)
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona za zaštitu okoliša ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine" broj 39/09 od 16. juna 2009. godine)
- Pravilnik o upravljanju otpadom ("Službeni list BiH", broj 34/91)⁶,
- Pravilnik o izdavanju dozvole za aktivnosti male privrede u upravljanju otpadom, broj 9/05-

³ [Direktiva o ambalaži i ambalažnom otpadu. Istraživanje EU iz 2008. godine. P&PWD EU Survey 2008]

⁴ Web stranica Federalnog ministarstva okoliša i turizma FBiH

⁵ Strategija upravljanja industrijskim i specijalnim otpadom u Kantonu Sarajevo. Sarajevo 22. avgust 2002. godine

⁶ Pravilnik o minimalnim uslovima za uklanjanje i konačnu dispoziciju komunalnih, industrijskih i drugih otpadaka.

- Uredba o obavezi dostavljanja godišnjeg izvještaja o ispunjenju uvjeta iz dozvole za upravljanje otpadom, broj 31/06-
- Uredba o selektivnom prikupljanju, pakovanju i označavanju otpada, broj 38/06-
- Pravilnik o načinu, sadržaju i metodologiji pružanja informacija o značajnim svojstvima proizvoda i ambalaže od strane proizvođača (2008)

Republika Srpska. U Republici Srpskoj, Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju RS je nadležno za utvrđivanje pravnog okvira i njegovu primjenu u ovom entitetu. Upravljanje otpadom u RS regulisano je sljedećim propisima.⁷

- Zakon o upravljanju otpadom Republike Srpske (Službeni glasnik RS 51/2002)
- Tokom 2008. godine, RS je uvela sljedeće propise:
 - Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o upravljanju otpadom:
 - Uredba o ambalaži i ambalažnom otpadu:
 - Pravila o postupku proizvodnje, razmjene i korištenja ambalaže

Usklađenost zakonodavstva. Usklađivanje zakonodavstva BiH u oblasti zaštite životne sredine je proces koji je u toku. Tokom 2008. godine, u FBiH postignut je određeni napredak donošenjem Uredbe o načinu, sadržaju i metodologiji pružanja informacija o značajnim svojstvima proizvoda i ambalaže od strane proizvođača. Ovom Uredbom je djelimično preuzet član 8.3 Direktive o ambalaži i ambalažnom otpadu koji se odnosi na odgovarajuće oznake na samom pakovanju ili na etiketama.

U vezi sa statusom provođenja Direktive o ambalaži i ambalažnom otpadu u BiH, tokom 2008. godine projekat zadužen za praćenje stanja u ovoj oblasti je utvrdio da sljedeće mjere još uvijek nisu preduzete⁸:

- Nijedno od poglavlja postojećeg zakonodavstva se ne bavi ambalažom i ambalažnim otpadom (član 14. Direktive)
- Nije donijeta odluka o korištenju ekonomskih instrumenata (član 15. Direktive)
- Nije donijeta odluka o mjerama povrata i recikliranja ambalaže (član 6. Direktive)
- Ne postoji sistem za povrat/prikupljanje ove vrste otpada i njegovo ponovno korištenje (član 7. Direktive)
- Ne postoji sistem koji sprečava plasiranje na tržište ambalaže koja ne ispunjava odgovarajuće zahtjeve (članovi 9. i 11. Direktive)
- Nije osigurano odgovarajuće identifikovanje i označavanje ambalaže (član 8. Direktive)
- Ne postoji baza podataka (član 12. Direktive)
- Ne postoji mehanizam pružanja informacija korisnicima (član 13. Direktive)
- Nisu ispunjeni ciljevi u pogledu povrata i recikliranja ambalaže i ambalažnog otpada (član 6. Direktive)

Organi nadležni za preuzimanje zakonodavstva. U skladu sa Odlukom Vijeća ministara BiH o Programu preuzimanja tehničkih propisa (21.8.2006.), Ministarstvo spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH ovlašteno je da kao nadležni organ koordinira rad na provođenju Direktive o ambalaži i ambalažnom otpadu. U rad na usklađivanju zakonodavstva moraju se uključiti i entiteti jer su oni nadležni za provođenje propisa o zaštiti životne sredine. Predstavnici sljedećih tijela su uključeni u rad na preuzimanju Direktive o ambalaži i ambalažnom otpadu u zakonodavstvo BiH:

- Ministarstvo spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH
- Ministarstvo energetike, rudarstva i industrije Federacije BiH
- Ministarstvo prostornog uređenja, građevinarstva i ekologije RS

⁷ Web stranica Ministarstva prostornog uređenja, građevinarstva i ekologije RS

⁸ Vidi [EK 2008], tekući konsultantski projekat za praćenje procesa usklađivanja domaćeg zakonodavstva o zaštiti životne sredine sa relevantnim zakonodavstvom EU (Environmental Acquis) u BiH od 2007. godine. U vrijeme izrade ovog izvještaja o procjeni regulatornog uticaja, izvještaj o napretku ostvarenom u 2009. godini još uvijek nije bio objavljen.

- Direkcija za evropske integracije BiH
- Agencija za nadzor nad tržištem BiH
- Spoljnotrgovinska komora BiH
- Institut za standardizaciju BiH
- Institut za mjeriteljstvo BiH
- Ministarstvo za okoliš i turizam Federacije BiH

2.2. Standardizacija

2.2.1. Evropska unija

Status standarda koji potpadaju pod Direktivu o ambalaži i ambalažnom otpadu je isti kao i kod ostalih direktiva novog pristupa. To znači da se kod ocjenjivanja usklađenosti ambalažnih materijala pozivanje na postojeće standarde EU uzima kao pretpostavka usklađenosti, ali upotreba standarda nije obavezna.

Na web stranici EU u dijelu, koji se odnosi na Direktivu o ambalaži i ambalažnom otpadu, navedeno je 6 usklađenih standarda. Jedan od njih predstavlja tzv. "krovni standard" koji pomaže kod primjene ostalih 5 standarda.

2.2.2. Bosna i Hercegovina

Do aprila 2010. godine, u okviru Direktive o ambalaži i ambalažnom otpadu, kod Instituta za standardizaciju BiH bilo je registrovano 5 standarda BiH.

2.3. Ocjenjivanje usklađenosti

2.3.1. Evropska unija

Da li se proizvod / pakovanje može reciklirati? Da bi se dokazalo da se pakovanje može reciklirati (npr. da li je plastika kompostna/ biorazgradljiva) u EU nije obavezno angažovanje prijavljenog tijela, jer Direktiva omogućava samosertifikaciju, odnosno ne zahtijeva se da sertifikaciju izvrši prijavljeno tijelo. Šest ambalažnih standarda koje je utvrdio CEN sadrže i smjernice za ocjenjivanje usklađenosti. Postupak dokazivanja usklađenosti ambalažnog materijala sadržan je u samim standardima.

U Evropskoj uniji postoji niz laboratorija za testiranje proizvoda⁹ koje su od pomoći kod utvrđivanja da li proizvod u cjelini ili pojedini njegovi dijelovi ispunjavaju različite definicije biorazgradljivosti.¹⁰ Ove laboratorije uobičajeno testiraju kompostnost ambalažnih materijala. U Njemačkoj je DIN V 54900 utvrđen kao standard koji opisuje metode testiranja kojima se utvrđuje da li su polimerni materijali kompostni.

⁹ Primjeri: (1) *BIOTEC Biologische Naturverpackungen (Njemačka)*, *TÜV Rheinland - DIN CERTCO (Njemačka)*, Udruženje za organsku reciklažu (UK), Keurmerkinstituut (Nizozemska) i COBRO (Poljska).

¹⁰ Ove definicije su utvrdili ISO i OECD.

Da li postoje garancije da će ambalaža biti selektivno prikupljana, sortirana i reciklirana? Ambalaža na kojoj stoji zaštitni znak *Green Dot* garantovano se selektivno prikuplja, sortira i reciklira. *Green Dot* je licencna oznaka evropske industrijske mreže koja finansira sisteme za reciklažu ambalaže robe široke potrošnje. Logo je zaštitni znak koji je zaštićen u svijetu. *Green Dot* logo na pakovanju proizvoda označava da je proizvođač uključen u sistem koji se isključivo bavi prikupljanjem i povratom ambalažnog otpada i koji funkcioniše u skladu sa relevantnom direktivom EU. U svakoj evropskoj zemlji pravo na upotrebu zaštitnog znaka *Green Dot* u vlasništvu je organizacije za odgovorno upravljanje ambalažnim otpadom te zemlje.¹¹

2.3.2. Bosna i Hercegovina

U BiH ne postoji tijelo za ocjenjivanje usklađenosti koje je akreditovano da vrši testove na reciklažu/kompostnost ambalažnih materijala.¹²

U BiH za sada ne postoji organizacija za odgovorno upravljanje ambalažnim otpadom koja bi mogla osnažiti nastojanja firmi da stave *Green Dot* logo na svoje proizvode.¹³

2.4. Provođenje propisa i nadležni organi

2.4.1. Evropska unija

Države članice EU imaju široku autonomiju u načinu provođenja propisa koji regulišu upravljanje otpadom.

- U većini država članica EU nadležni organi za pitanja zaštite životne sredine nadležni su za provođenje domaćeg zakonodavstva u ovoj oblasti.
 - U Mađarskoj, na primjer, zadaci Državnog inspektorata za zaštitu životne sredine, prirode i vode¹⁴ obuhvataju sljedeće aktivnosti u vezi sa provođenjem zakonodavstva kojim se reguliše ambalažni otpad:¹⁵
 - praćenje izvoza, uvoza i tranzita otpada i izdavanje dozvola,
 - nadziranje sporazuma između proizvođača i opština o provođenju programa povrata i reciklaže,
 - izdavanje dozvola za upravljanje otpadom,
 - izdavanje dozvola za izuzeće od poreza i povrat poreza u skladu sa zakonodavstvom o porezu na ambalažni otpad¹⁶,
 - upravljanje ambalažnim otpadom: registracija preduzeća i tokovi otpada,
 - izdavanje dozvola za proglašavanje proizvoda „kaucijskim proizvodom” i kontrola sistema kaucije.
- U nekim zemljama nadležni organi su decentralizovane agencije vlade nadležne za pitanja trgovine i industrije.
 - Npr. u Velikoj Britaniji, nadležnost za provođenje Direktive o ambalaži i ambalažnom otpadu imaju uredi za trgovinske standarde u svakom gradu.

¹¹ Npr. u Sloveniji: SLOPAK d.d.o. Lista ovih organizacija nalazi se u poglavlju ove studije pod naslovom „Interesne strane”.

¹² Lista akreditovanih tijela za ocjenjivanje usklađenosti na dan 12.07.2010. Izdao Institut za akreditaciju BiH (BATA), 2010.

¹³ Očekuje se da će u BiH udruženje BiHPak steći ova vlasnička prava.

¹⁴ Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség

¹⁵ Uredba Vlade o ambalaži i ambalažnom otpadu 94/2005 (A csomagolásról és a csomagolási hulladékok kezelésének részletes szabályairól szóló 94/2002. (V. 5.) Korm. Rendelet) i Zakon 43 iz 2004. godine o upravljanju otpadom.

¹⁶ Porez na ambalažni otpad: „termékdíj”

2.4.2. Bosna i Hercegovina

U BiH entiteti su nadležni za provođenje propisa kojima se reguliše zaštita životne sredine. Okolišne dozvole firmama izdaju entitetska ministarstva nadležna za pitanja okoliša/ekologije. U FBiH kantonalni inspektorati kontrolišu da li ove firme ispunjavaju obaveze koje proizilaze iz ovih dozvola. Ove kontrole se odnose i na upravljanje otpadom, sa posebnim naglaskom na opasni otpad (npr. akumulatori), ali ne posebno na ambalažni otpad.

3. INTERESNE STRANE I REGULATorni UTICAJ

3.1. Evropska unija

*Stvaranje otpada*¹⁷. Opšti trend u Evropi pokazuje da se količina korištene ambalaže povećava. U periodu između 1998. i 2007. godine, stvaranje četiri osnovne vrste ambalažnog otpada: stakla, metala, papira i kartona, te plastike bilježi rast po stopi od polovine BDP-a. U 27 država članica EU, prosječna upotreba ambalaže u 2007. godini bila je 164 kg po glavi stanovnika. Međutim, zbog različitih obrazaca potrošnje i proizvodnje, postoje velika odstupanja između država članica u rasponu od 245 kg po glavi stanovnika u Irskoj do 94 kg po glavi stanovnika u Grčkoj i 41 kg po glavi stanovnika u Bugarskoj.

Recikliranje otpada. Recikliranje je ključni element u upravljanju ambalažnim otpadom. Do 2006. godine, svih 27 država članica su dostigle minimalni ciljni nivo reciklaže od 25% za sve ambalažne materijale. U 2007. je prosječna stopa recikliranja u 27 država članica EU dostigla 59%, čime su ostvareni ciljevi utvrđeni Direktivom o ambalaži i ambalažnom otpadu. Kako bi se ostvarili ovi ciljevi, nekoliko država članica je uvelo zakonodavstvo kojim se predviđa odgovornost proizvođača, uspostavljaju programi recikliranja ambalaže ili uvode ekonomski instrumenti (npr. porezi, sistem kaucije).

Interesne strane. Upravljanje ambalažnim otpadom tiče se raznovrsnog i širokog spektra interesnih strana:

- opštine,
- organizacije za odgovorno upravljanje ambalažnim otpadom,
- industrijska preduzeća za proizvodnju pakovanih proizvoda,
- uvoznici, trgovci i izvoznici pakovanih proizvoda,
- komunalna preduzeća za prikupljanje otpada, pakovanje i recikliranje,
- proizvođači ambalažnih sirovina (papir, otpad, staklo, metal, drvo),
- proizvođači ambalažnih proizvoda (vreće, kutije i sl.),
- domaćinstva.

Primjenom analogije moguće je predvidjeti uticaj Direktive na različite interesne strane u BiH na osnovu međunarodnog iskustva. Skorašnje evropske studije o procjeni regulatornog uticaja i ocjene o Direktivi o ambalaži i ambalažnom otpadu, koja se primjenjuje u svim državama članicama EU, pokazuju da će uvođenje ove Direktive imati uticaj na navedene interesne strane na dalje opisane načine.

¹⁷ Izvor: Web stranica Komisije EU. <http://ec.europa.eu/environment/waste/packaging/data.htm>

Glavni pravci uticaja uvođenja Direktive o ambalaži i ambalažnom otpadu po glavnim interesnim grupama na koje propisi o ambalažnom otpadu utiču¹⁸

firme/ tržišta/interesne strane	Uticaj na ulaganja, promet i cijene
Domaći i regionalni organi vlasti	Troškovi motivacije interesnih strana da se pridržavaju Direktive. Troškovi kontrole, praćenja, planiranja toka otpada i ispunjavanje ciljeva.
Opštine	Veće odgovornosti i troškovi, sa ili bez dodatnog finansiranja.
Organizacije za odgovorno upravljanje ambalažnim otpadom	Organizacije koje vrše koordinaciju sa predstavnicima preduzeća zaduženim za selektivno prikupljanje i povrat otpada iz domaćinstava, industrijskog i komercijalnog ambalažnog otpada. Troškovi koordinacije između svih drugih navedenih interesnih grupa. Administrativni troškovi upravljanja sredstvima i kontrole sredstava.
Industrijska preduzeća za proizvodnju pakovanih proizvoda	Povećanje troškova kao rezultat ekoloških taksi. Alternativno ili dodatno: povećanje troškova zbog taksi koje se plaćaju koordinacionim organizacijama za selektivno prikupljanje i povrat otpada iz domaćinstava, industrijskog i komercijalnog ambalažnog otpada. Veća administrativna opterećenja.
Uvoznici, trgovci i izvoznici pakovanih proizvoda	Konkurentske prednosti za uvoznike koji se već pridržavaju Direktive u drugim zemljama. Konkurentska prednost za maloprodaju proizvoda navedenih preduzeća.
Komunalna preduzeća za prikupljanje otpada	Pad prometa klasičnog sektora upravljanja otpadom. Povećan promet preduzeća za uspostavljanje sistema za odlaganje i prikupljanje otpada. Troškovi ulaganja za uspostavljanje sistema za odlaganje i prikupljanje otpada, prostora za skladištenje.
Reciklažna i prerađivačka industrija	Na primjer, preduzeća za upravljanje deponijama i komunalna preduzeća za spaljivanje otpada, proizvođači ambalaže, npr. proizvođači papirne ambalaže, proizvođači pakovanja za višekratnu upotrebu. Povećanje prometa preduzeća koja se bave novim pakovanjima za višekratnu upotrebu. Povećanje prometa komunalnih preduzeća za spaljivanje otpada. Povećanje prometa pakovanja za višekratnu upotrebu. Pad prometa preduzeća aktivnih u oblasti izrade i proizvodnje jednokratne ambalaže.
Proizvođači	Pad prometa proizvođača sirovina (zbog pada proizvodnje ambalaže).
Domaćinstva	Rast cijena pakovanih proizvoda.

Evropske zemlje su uvele različita institucionalna rješenja za upravljanje tokovima ambalažnog otpada. Glavno pitanje za interesne grupe jeste podjela odgovornosti i teret finansiranja određenog rješenja. U narednoj tabeli dat je pregled glavnih modela.

Sistemi podjele odgovornosti za upravljanje ambalažnim otpadom u državama članicama EU¹⁹

Industrija u potpunosti snosi troškove prikupljanja, sortiranja, povrata i recikliranja otpada uz posredovanje neprofitne firme koja se bavi reciklažom. Firme koje stavljaju ambalažu u promet plaćaju naknadu ovoj uslužnoj firmi. (Npr. Njemačka: Der Grüne Punkt, Austrija: ARA GmbH). Opštine mogu biti uključene u odvojeno prikupljanje u ime industrije. Njemačka takođe ima i sistem kaucija.

Austrija, Njemačka, Svedska,

¹⁸ Izvor: vlastita kompilacija, na osnovu [P&PWD EU RIA 2005], [P&PWD EEA Eval 2005] i [P&PWD EU CCCS 2006].

¹⁹ Izvor: vlastita kompilacija, [EU 2001].

Firme koje stavljaju ambalažu u promet plaćaju posebnu ekološku taksu („termékdíj”). Ovu taksu prikuplja carinska uprava. Izuzeće od plaćanja takse može se dobiti ukoliko firma postane član neprofitne organizacije za odgovorno upravljanje ambalažnim otpadom (Ökö-Pannon Kht.) kojoj plaća članarinu. Postoji i sistem kaucije za pića u staklenoj ambalaži.	Mađarska
Ambalažni otpad od pića (staklo, plastika i metal) prikuplja organizacija za odgovorno upravljanje ambalažnim otpadom “Dansk Retursystem”. Postoji i sistem kaucije za ambalažu za pića (staklo, plastika i metal). Ostali papirni, plastični, metalni i drveni ambalažni otpad prikupljaju firme pojedinačno. Opštine organizuju selektivno prikupljanje otpada iz domaćinstava.	Danska
Firme koje recikliraju (prerađuju) ambalažu moraju voditi evidenciju težine recikliranog materijala za koju izdaju potvrdu (<i>Packaging Waste Recovery Note - PRN</i>). Prema propisima koji regulišu ambalažni otpad, firme (ili organizacije koje u ime svojih članica osiguravaju poštivanje propisa o ambalažnom otpadu) dobijaju PRN potvrdu kao dokaz reciklaže. Ne postoji sistem kaucija.	Velika Britanija
Industrija i opštine dijele odgovornost. Industrija pokriva troškove sortiranja i recikliranja. Opštine su zadužene za odvojeno prikupljanje i njihovi troškovi se ili pokrivaju/ili one vrše prodaju prikupljenog materijala. Belgija takođe ima sistem kaucija.	Belgija, Finska, Italija, Luksemburg, Portugal, Španija, Holandija

Program finansiranja prikupljanja ambalažnog otpada ima za cilj osiguravanje dovoljnih finansijskih sredstava iz različitih izvora za razvoj potrebne infrastrukture. Potencijalni izvori finansiranja odvojenih sistema za prikupljanje, sortiranje i recikliranje otpada mogu se sažeti na način prikazan dalje u tekstu.

Izvori finansiranja sistema za povrat ambalažnog otpada

Stavka	Definicija
Prihod od recikliranih materijala	Tržišna cijena sortiranih sekundarnih sirovina isporučenih pogonima za reciklažu (preradu)
Licencna naknada	Naknade koje proizvođači i uvoznici pakovanih proizvoda plaćaju organizacijama za odgovorno upravljanje ambalažnim otpadom za organizovanje reciklaže za datu industriju.
Opštinske ekološke takse ili porezi	Porezi koje naplaćuju opštine, ili naknade koje komunalna preduzeća za upravljanje otpadom naplaćuju direktno od domaćinstava i industrije za prikupljanje i odlaganje otpada.
Porezi na proizvod	Državni porezi na teret proizvođača i uvoznika pakovanih proizvoda srazmjerni količini ambalažnog materijala i/ili broju pakovanja plasiranih na tržište.
Kaucija na ambalažu za pića	Kaucija na teret potrošača koja se vraća po povratu ambalaže. U slučaju kaucijskog sistema pakovanje, koje podliježe kauciji, isključeno je iz programa odgovornosti proizvođača koji se finansira naplatom licencnih naknada.

3.2. Bosna i Hercegovina

3.2.1. Pitanje ambalažnog otpada u BiH

Ambalažni otpad predstavlja ozbiljan problem u Bosni i Hercegovini, a njegovo upravljanje karakteriše loš odnos društva, nedostatak osnovne infrastrukture za upravljanje otpadom i slaba aktivnost inspekcija. Način na koji lokalne vlasti i komunalna preduzeća regulišu pitanje upravljanja čvrstim otpadom²⁰ na opštinskom nivou veoma je raznolik. Potrebna su veća ulaganja u objekte za upravljanje otpadom, kao što je više regionalnih deponija i posebna infrastruktura za posebne vrste otpada, uključujući ambalažu, gume i motorna ulja.²¹

Problemi u vezi sa plastičnim otpadom ilustruju navedene nedostatke²². Prema podacima Agencije za statistiku BiH i Uprave za indirektno oporezivanje, tokom 2009. godine BiH je uvezla više od 1000 tona PVC kesa. Ova vrsta ambalažnog materijala nije biorazgradljiva. Zbog nedostatka djelotvornog sistema za upravljanje ambalažnim otpadom, značajan dio ovog otpada završava u rijekama, jezerima i na obradivom zemljištu. Nevladine organizacije koje se bave ekologijom tvrde da u FBiH odgovornost za neprovođenje postojećih propisa leži na dva entitetska ministarstva, Ministarstvu prostornog uređenja, građevinarstva i ekologije RS i Federalnom ministarstvu okoliša i turizma. Ove organizacije tvrde da Federacija Bosne i Hercegovine već snosi ogromne novčane gubitke zbog neusvajanja evropskog zakonodavstva kojim se reguliše ambalažni otpad.

Količina otpada u metričkim tonama koju su prikupila opštinska preduzeća, Bosna i Hercegovina, 2008. – 2009.

	2008	2009
Odvajeno prikupljene različitih vrsta otpada (papir, karton, staklo, tekstil, itd.)	94.209	80.898
Otpad iz vrtova i parkova (biorazgradljivi otpad, zemlja, kamenje, itd.)	33.179	15.180
Drugi otpad u opštinama (mješoviti otpad iz trgovina, od čišćenja ulica, kanalizacije, kabasti otpad, itd.)	1.046.718	1.260.683
Ambalažni otpad	7.781	5.831
Ukupno	1.181.887	1.362.592

Izvor: Statistika životne sredine – javni opštinski prevoz i odlaganje otpada. Agencija za statistiku BiH.

Izvori informacija u ovom poglavlju. Ovo poglavlje početne RIA studije ne može se oslanjati na sveobuhvatnu studiju o ambalažnom otpadu jer takav dokument ne postoji. Slično tome, postoji ozbiljan nedostatak pouzdanih i detaljnih statističkih podataka o stvaranju, odlaganju, prikupljanju i recikliranju ambalažnog otpada. Iz tog razloga, ovo poglavlje se oslanja na tipične primjere iz prakse kako bi se prezentiralo stanje u vezi sa ambalažnim otpadom i istaklo na koji način će uvođenje Direktive uticati na odabrane interesne grupe. Firme izabrane u ovu svrhu su:

- firme koje se bave proizvodnjom pića i trgovinska industrija u BiH i
- neki proizvođači ambalažnih materijala u BiH.

²⁰ *Projekat razvoja opština/općina (MDP) u regiji Doboja, Bosna i Hercegovina. Procjena stanja u oblasti upravljanja čvrstim otpadom u 6 partnerskih opština/općina MDP-a. Doboj, Doboj Istok, Maglaj, Usora, Doboj Jug, Petrovo. Autor: Snežana Mišić Mihajlović, MDP. Izdato u saradnji, Doboj, RS, BiH, 2004.*

²¹ *Prezentacija Dr. Johanna Hessea, prvog sekretara Delegacije EK u BiH, i šefa Sektora za ekonomski razvoj, trgovinu i prirodne resurse. Govor održan na Međunarodnoj konferenciji o upravljanju opasnim i drugim otpadom u regionu. Zenica, 11. 2. - 13. 2. 2010.*

²² *Plastični otpad u BiH - ozbiljan ekološki problem. Ekonomija i nauka | 20.01.2010.*

3.2.2. *Proizvodnja pića*

Jedan od sektora najviše zainteresovanih za izradu zakonodavstva u oblasti ambalaže u BiH jeste sector proizvodnje pića. Firme u ovom sektoru su izuzetno osjetljive na varijacije troškova usklađivanja sa propisima, kao što su oni izazvani uvođenjem Direktive o ambalaži i ambalažnom otpadu. Staklena ambalaža za bezalkoholna pića, metalne konzerve i plastične posude sa pićima čine značajan dio otpada domaćinstava.

Ove firme predstavljaju uticajnu interesnu grupu iz sljedećih razloga:

- Sektor proizvodnje hrane i pića zapošljava ukupno približno 20,000 ljudi (uključujući proizvodnju hrane i proizvodnju alkoholnih i bezalkoholnih pića).²³
- Vrijednost izvoza bezalkoholnih pića iznosi približno 18 miliona KM. Ciljne zemlje za izvoz su: Hrvatska, Srbija, Slovenija, Crna Gora i Sjedinjene Američke Države.
- Vrijednost uvoza bezalkoholnih pića iznosi približno 135 miliona KM. Zemlje iz kojih se uvozi su: Hrvatska, Srbija, Slovenija, Austrija, Makedonija, Češka Republika, Crna Gora.

Bihpak. Tokom 2007. godine, 13 velikih subjekata u Bosni i Hercegovini u oblasti proizvodnje hrane i pića, te sektora trgovine, osnovalo je Asocijaciju za upravljanje ambalažom i ambalažnim otpadom (Bihpak). Asocijacija je član organizacije EUROOPEN (Evropska organizacija za ambalažu i okoliš), profesionalne, interesne predstavničke organizacije firmi koje se bave proizvodnjom i trgovinom pakovanih roba. Njen cilj je da preraste u organizaciju za odgovorno upravljanje ambalažnim otpadom, pod uslovom da buduće zakonodavstvo u BiH predvidi takvu mogućnost. Aktivnosti na uspostavljanju organizacija za odgovorno upravljanje ambalažnim otpadom su već započele u nekoliko balkanskih zemalja (npr. Slovak u Sloveniji i Sekopak u Srbiji). Ove organizacije razvijaju svoje tehničke i finansijske kapacitete u skladu sa domaćim zakonodavstvom.

Uticaj Direktive na firme zavisi od toga da li će biti uveden sistem obavezne kaucije. Bihpak zastupa interese onih proizvodnih firmi za koje bi uvođenje obavezne kaucije bilo štetno. Oni se stoga zalažu za regulatorni okvir koji bi podržao funkcionisanje organizacije za povrat ambalaže. U skladu sa modelom testiranim u mnogim evropskim zemljama, ova organizacija bi sarađivala sa vladom, potrošačima, lokalnim zajednicama – firmama koje se bave upravljanjem otpadom, punjenjem, pakovanjem, te sa dobavljačima i proizvođačima. U strateškom dokumentu Asocijacije²⁴ se navodi da zahtjev za uvođenjem sistema obavezne kaucije može funkcionisati samo kod ambalaže za pića koja čini manje od 10% ukupne ambalažena tržištu, štaviše, takvi sistemi nemaju jasnu ekološku i ekonomsku opravdanost. Umjesto toga, Bihpak preporučuje da se izvrše izmjene nacrtu Naredbe o ambalaži i ambalažnom otpadu. Prema njihovoj kalkulaciji, nakon predloženog osnivanja organizacije za povrat ambalaže, tokom narednih 10 godina postepeno bi se izvršio povrat 20% od ukupne količine ambalažnog otpada plasiranog na tržište.

Pilot projekat u Gračanici. Bihpak u Gračanici provodi pilot projekat upravljanja otpadom. Asocijacija Bihpak, u saradnji sa Federalnim ministarstvom okoliša i turizma i opštinom Gračanica, te uz pomoć udruženja građana «Eko oaza» iz Gračanice, otpočeo je pilot projekat pod nazivom «Primarna selekcija ambalažnog otpada iz komunalnog čvrstog otpada na teritoriji opštine Gračanica». Projekat sačinjavaju dva segmenta: (a) tehnički, koji obuhvata izradu infrastrukture (formiranje reciklažnih dvorišta, postavljanje odgovarajuće obilježenih kontejnera, itd.), i (b) edukativni, odnosno edukaciju stanovništva o značaju projekta kroz seminare, radionice, lokalne medije i reklamni materijal. Svrha projekta je da simulira buduća rješenja sistema za prikupljanje, povrat i recikliranje ambalažnog otpada u zemlji.

²³ Za tačne podatke vidi Dodatak 2.

²⁴ Strategija upravljanja ambalažnim otpadom u Bosni i Hercegovini. Izdala Asocijacija za upravljanje ambalažom i ambalažnim otpadom u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, juni 2010.

RS: saradnja među firmama u oblasti reciklaže. Pojedine firme²⁵ iz Republike Srpske formirale su poslovnu mrežu u sektoru reciklaže koja počiva na platformi Privredne komore RS. Aktivnost ove mreže uključuje pružanje stručne obuke u oblasti zaštite živote sredine i lobiranja. Projekat se realizuje uz podršku Međunarodne finansijske korporacije.²⁶

Uticaj na proizvođače pića. Proizvođači pića će uvesti veći broj postupke koji se odnose na dizajn, tehnologiju i administraciju kako bi osigurale biorazgradljivost i mogućnost recikliranja ambalaže svojih proizvoda. Štaviše, ove firme će izdvojiti i značajne sume za pokrivanje troškova ispunjavanja zahtjeva za odvojeno prikupljanje i recikliranje ambalaže koju plasiraju na tržište. Troškovi ispunjavanja zahtjeva će biti veći ukoliko bude uveden sistem kaucija za širi spektar ambalažnih materijala.

3.2.3. Proizvodnja ambalažnih materijala

Pojedine firme u BiH su aktivne u proizvodnji ambalažnih materijala. Vrijednost ukupne proizvodnje lokalno proizvedenih ambalažnih materijala iznosi oko 100 do 150 miliona KM²⁷. U glavnim podsektorima procijenjena vrijednost proizvodnje je kao što slijedi:

- drveni kontejneri: 4-5 miliona KM
- kontejneri od papira i kartona: 50-60 miliona KM
- plastična ambalaža: 50-60 miliona KM

Primjer firme koja se bavi proizvodnjom ambalaže. Natron-Hayat²⁸ je značajan proizvođač celuloze i papira u Maglaju (FBiH). Ovu firma je zajedničko preduzeće koje čine dvije firme: Kastamonu Entegre (Turska) i Natron Maglaj d.d. (BiH). Ova firma se bavi proizvodnjom papirnih natron vreća, džakova, papirne galanterije, valovite lepenke, MG papira, kesa i ostalih konvertovanih proizvoda. Firma proizvodi tri različite vrste papira (testliner 3, fluting, šrenc), koji se dobijaju od recikliranog papirnog otpada. Tokom 2010. godine, firma je od Evropske banke za obnovu i razvoj (EBRD) dobila kredit od 11 miliona eura za modernizaciju proizvodnje.

Uticaj na proizvođače ambalažnih materijala. Firme koje se bave proizvodnjom ambalažnih materijala će uvesti veći broj postupaka koji se odnose na dizajn, tehnologiju i administraciju kako bi osigurale biorazgradljivost i mogućnost recikliranja svojih proizvoda.

²⁵ E.g. Euro-Hem d.o.o. in Bocac.

²⁶ Izvor: "Poslovno povezivanje u sektoru reciklaže". Brošuru objavila Privredna komora RS. Dokument se bavi pitanjima reciklaže, ali bez posebnog osvrta na ambalažu ili ambalažni otpad.

²⁷ Izvor: Industrijska proizvodnja u Bosni i Hercegovini (2008). Agencija za statistiku BiH.

²⁸ Izvor: za Natron Hayat: <http://www.natron-hayat.ba/jsg.php>

Za kredit EBRD-a vidi: <http://www.ebrd.com/pages/project/psd/2010/40235.shtml>

4. ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Vremenski raspored za usklađivanje zakonodavstva	<p>Uvođenje Direktive o ambalaži i ambalažnom otpadu značajno je za veliki broj činilaca u BiH, uključujući državne, regionalne i lokalne vlasti, industrijske firme koje se bave proizvodnjom pakovanih proizvoda, uvoznike, trgovce i izvoznike pakovanih proizvoda, komunalne firme za prikupljanje otpada i domaćinstva. Kod provođenja Direktive o ambalaži i ambalažnom otpadu u BiH potrebno je razlikovati dvije vrste zahtjeva koji iz nje proističu.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Osnovni zahtjevi Direktive kojima se reguliše sastav, te upotreba višekratne i povratne (uključujući reciklažu) ambalaže treba da budu uvedeni što prije. • Sa druge strane, kada se radi o količini recikliranih materijala kao što je utvrđeno članom 6. Direktive, rokovi za ostvarivanje ovih ciljeva treba da zavise od tempa razvoja efikasnog sistema za upravljanje otpadom u BiH.
Institucionalizacija	<p>Kada se radi o podjeli odgovornosti i troškova između industrije, opština i ostalih interesnih strana, optimalno rješenje treba da se zasniva na međunarodnom iskustvu i ishodu opsežnih konsultacija sa interesnim stranama. Samostalne inicijative industrije (npr. uspostavljanje organizacija za povrat ambalaže) i programi saradnje između idustrije i opština u oblasti povrata ambalažnog otpada treba da budu praćeni poreskim olakšicama i drugim sredstvima. Sa druge strane, potrebno je podstaći fer konkurenciju između nekoliko nezavisnih organizacija koje se bave povratom. Uporedo sa uspostavljanjem sistema kaucije potrebno je raditi na stvaranju odgovarajućih regulatornih pretpostavki. U oba entiteta u BiH pažnju treba posvetiti istovremenom i istovjetnom uvođenju i primjeni sistema za upravljanje ambalažnim otpadom. U suprotnom, ukoliko bi se sistemi za povrat/ reciklažu značajno razlikovali u FBiH i RS, to bi dovelo do samostalnog djelovanja i zloupotrebe javnih usluga/sredstava jer oba entiteta BiH čine jedinstveno tržište pakovanih proizvoda. Iz tog razloga, Agencija za zaštitu životne sredine na državnom nivou treba brižljivo da koordinira provođenje propisa o ambalažnom otpadu između entiteta.</p>
Program finansiranja	<p>Program finansiranja povrata ambalažnog otpada mora biti uspostavljen sa ciljem osiguravanja dovoljnih finansijskih sredstava iz različitih izvora za razvoj potrebne infrastrukture. Mogući izvori finansiranja sistema za odvojeno prikupljanje, sortiranje i reciklažu otpada mogu se sažeti prema finansijskim mehanizmima²⁹ kao što su: (a) prihodi od recikliranih materijala (b) licencne naknade (c) opštinske komunalne takse (d) porezi na proizvode i (e) kaucije na ambalažu za pića. Potrebno je osigurati da povrat/reciklaža ambalažnog otpada bude uravnotežena u smislu da osiguravanje djelotvorne zaštite životne sredine u kontekstu ambalažnog otpada u isto vrijeme ne treba da stvori prevelika administrativna opterećenja za firme, te je potrebno izbjeći i nepotrebne i neopravdane troškove usklađivanja sa propisima.</p>
Konsultacije	<p>Pokretanje organizovanog konsultativnog procesa o načinu institucionalizacije sistema za upravljanje otpadom u BiH veoma je važno. Od velikog značaja su i konsultacije o načinu finansiranja i institucionalizaciji sistema za upravljanje otpadom u BiH.</p>
Statistike	<p>Razviti sistem statističkog praćenja protoka ambalažnog otpada, sa posebnim osvrtom na prikupljanje, povrat i reciklažu. Sistem treba da omogući donosiocima odluka da prate količinu vraćenog / recikliranog otpada u odnosu na ukupnu količinu ambalažnog otpada.</p>
Potpuna RIA	<p>Izrada potpune RIA studije za ovu Direktivu omogućila bi odvijanje procesa konsultacija, donošenja odluka i institucionalizacije.</p>

²⁹ Za definicije finansijskih mehanizama vidjeti poglavlje o evropskom uticaju u ovoj RIA studiji.

5. PRILOZI

5.1. Reference

- [EK 2008] Podrška provođenju Regionalnog programa obnove životne sredine u Jugoistočnoj Evropi. Izvještaj o napretku za Federaciju Bosne i Hercegovine (2008)
- [EU 1994] Direktiva Evropskog parlamenta i Vijeća 94/62/EZ od 20. decembra 1994. o ambalaži i ambalažnom otpadu.
- [EU 2001] Evropski sistemi za upravljanje ambalažnim otpadom. Finalni izvještaj iz februara 2001. ARGUS u saradnji sa ACR i Carl Bro. Evropska komisija DGXI.E.3.
- [EU 2004] Direktiva 2004/12/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 11. februara 2004. kojom se mijenja i dopunjava Direktiva 94/62/EZ o ambalaži i ambalažnom otpadu – Izjava Vijeća, Komisije i Evropskog parlamenta.
- [EU 2005] Direktiva 2005/20/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 9. marta 2005. kojom se mijenja i dopunjava Direktiva 94/62/EZ o ambalaži i ambalažnom otpadu.
- [IFC 2009] Odgovornost proizvođača za ambalažni otpad. Strateški dokument IFC-a (2009): Postojeće stanje u oblasti upravljanja ambalažnim otpadom na Zapadnom Balkanu. http://www.wasteaware.org/publication/producerresponsibilityforpackagingwaste/packaging_policy_paper.pdf
- [P&PWD BiH 2004] Ekonomska komisija za Evropu. Odbor za politiku životne sredine. Analiza uticaja na životnu sredinu Bosna i Hercegovina (2004) URL: http://www.unece.org/env/epr/epr_studies/bosnia_and_herzegovina.pdf
- [P&PWD EEA Eval 2005] Djelotvornost sistema za upravljanje ambalažnim otpadom u odabranim zemljama: Pilot studija EEA (2005). In: http://www.repak.ie/files/FINAL-3_05-Packaging_waste_WEB.pdf
- [P&PWD EU CCCS 2006] Troškovi studije slučaja usklađivanja sa propisima: Direktiva o ambalaži i ambalažnom otpadu 94/62/EK. GHK Finalni izvještaj (2006). URL: http://ec.europa.eu/environment/enveco/ex_post/pdf/packaging.pdf
- [P&PWD EU Eval 2003] Procjena troškova i koristi ostvarivanja ciljeva u vezi sa ponovnom upotrebom i recikliranjem različitih ambalažnih materijala u okviru Direktive o ambalaži i ambalažnom otpadu 94/62/EZ, Finalni izvještaj, prečišćena verzija, RDC, PIRA (2003) URL: <http://ec.europa.eu/environment/waste/studies/packaging/costsbenefits.pdf>
- [P&PWD EU Report 2006] Izvještaj Komisije Vijeću i Evropskom parlamentu o provođenju Direktive 94/62/EZ o ambalaži i ambalažnom otpadu i njenom uticaju na funkcionisanje unutrašnjeg tržišta (2006) URL: <http://www.europen.be/index.php?action=onderdeel&onderdeel=3&titel=Key+Topics&categorie=3&item=21>
- [P&PWD EU RIA 2005] Studija o provođenju Direktive 94/62/EZ o ambalaži i ambalažnom otpadu i mogućnosti sprečavanja nakupljanja otpada i ponovnog korištenja ambalaže. ECOLAS-PIRA Finalni izvještaj (2005) URL: http://ec.europa.eu/environment/waste/studies/packaging/050224_final_report.pdf
- [P&PWD EU Survey 2006] Politike upravljanja otpadom i instrumenti politike djelovanja u Evropi, IIIIEE Izvještaj (2006) URL: <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=1168073&fileId=1168083>
- [P&PWD EU Survey 2008] Istraživanje o usaglašenosti sa osnovnim zahtjevima u državama članicama. Final report. Published by Arcadis, USA, Colorado. Authors: Arnoud Lust, Ilse Laureysens, Mike Van Acoleyen. Evropska komisija – Generalni direktorat za zaštitu životne sredine, broj projekta – 11/004760 09-11-2009
- [P&PWD Ireland Guide 2002] Planiranje i upravljanje otpadom, vodeći principi, The Royal Town Planning Institute in Ireland (2002) URL: <http://www.rtpi.org.uk/download/2331/2002-13.pdf>

- [P&PWD UK Consultation 2009] Prva faza konsultacija o preuzimanju revidirane Okvirne direktive o otpadu (Direktiva 2008/98/EZ), Konsultativni dokument, Odjel za pitanja životne sredine (2009)
- [P&PWD UK Partial RIA] Djelimična procjena regulatornog uticaja (RIA) o tekstu zajedničkog stajališta u vezi sa predloženom Direktive Evropskog parlamenta i Vijeća kojom se mijenja i dopunjava Direktiva 94/62/EZ o ambalaži i ambalažnom otpadu, UK, bez informacije o datumu.
- [P&PWD UK RIA] Puna procjena regulatornog uticaja (RIA) za Direktivu 2004/12/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća kojom se mijenja i dopunjava Direktiva 94/62/EZ o ambalaži i ambalažnom otpadu, UK, bez informacije o datumu.
- [RS Stat 2009] Statistički godišnjak Republike Srpske (2009) na: <http://www.rzs.rs.ba/SaopstenjaENG.htm>

5.2. Intervjuisane osobe

Ime i prezime	Institucija	Funkcija	Mjesto intervjua
Mehmed Cero	Federalno ministarstvo okoliša i turizma	pomoćnik ministra	Sarajevo
Selma Bašagić	Spoljnotrgovinska komora	sekretar Grupacije drvne industrije	Sarajevo
Amela Hrbat	Bihpak	sekretar Bihpak-a	Sarajevo
Tomislav Lukić	Federalno ministarstvo okoliša i turizma	Savjetnik za okoliš	Sarajevo

5.3. Preporuke Svjetske banke za upravljanje ambalažnim otpadom

Preporuke Svjetske banke vladama zemalja Zapadnog Balkana u vezi sa upravljanjem ambalažnim otpadom³⁰

1. Ciljevi u vezi sa povratom i reciklažom različitih ambalažnih materijala i ambalaže generalno, te vremenski rokovi za njihovo ostvarenje, treba da budu realni. Industrijama je potrebno omogućiti određenu fleksibilnost u izboru odgovarajućih materijala koje će prikupljati i sortirati.
2. Postaviti jednostavne i jasne zahtjeve u pogledu izvještavanja. Ne tražiti podatke i informacije do kojih nije lako doći ili koji se ne mogu koristiti za određenu svrhu, ili koje je teško obraditi ili podvrći reviziji.
3. Inicirati diskusije između predstavnika industrije i opština kako bi se realizovao sporazum o podjeli odgovornosti za organizovanje odvojenog prikupljanja i sortiranja ambalažnog otpada iz opštinskih i komercijalnih i industrijskih izvora.
4. Izraditi konkretan plan za upravljanje ambalažnim otpadom.
5. Identifikovati prioritetne ulagačke projekte koji obezbjeđuju garancije za sigurno ostvarenje ciljeva reciklaže i povrata.
6. Kroz uspostavljene zakonske uslove dati podsticaj krajnjim korisnicima ambalaže da odvajaju i pripremaju za reciklažu ambalažni otpad koji ne pripada opštinama.

³⁰ Na osnovu [IFC 2009]

7. U planiranje sistema za odvojeno prikupljanje opštinskog ambalažnog otpada zbog finansijskih implikacija koje ovaj proces nosi potrebno je uključiti i organizacije za odgovorno upravljanje ambalažnim otpadom i opštine.
8. Uspostaviti jasna pravila za izdavanje licenci organizacijama za odgovorno upravljanje ambalažnim otpadom.
9. Bez stvaranja barijera konkurenciji izbjeći formiranje brojnih organizacija za odgovorno upravljanje ambalažnim otpadom.
10. Razviti objekte i kapacitete za sortiranje na osnovu pažljive procjene komercijalne održivosti.
11. Dalje razvijati postojeće aktivnosti prikupljanja materijala za reciklažu/ aktivnosti sortiranja, uz uključanje i angažman neformalnog / poluformalnog sektora reciklaže.
12. Utvrditi tehničke standarde u oblasti prikupljanja ambalažnog otpada u opštinama i rokove za njihovo ostvarivanje.
13. Utvrditi standardnu proceduru za provođenje tendera i sklapanje ugovora za usluge odvojenog prikupljanja otpada.
14. Edukacija i podizanje svijesti je najvažniji element koji garantuje uspjeh bilo kog sistema za odvojeno prikupljanje otpada.

5.4. Skraćenice

BiH	Bosnia and Herzegovina – Bosna i Hercegovina
CEN	European Committee for Standardization – Evropski odbor za standardizaciju
CENELEC	European Committee for Electrotechnical Standardization – Evropski odbor za elektrotehničku standardizaciju
CID	Cableway Installations for Passengers Directive, 2000/09/EC Direktiva o kablovskim instalacijama za prevoz ljudi 2000/09/EZ
CPD	Construction Products Directive, 89/106/EEC Direktiva o građevinskim proizvodima 89/106/EEZ
LLC d.o.o.	Limited Liability Company - Društvo sa ograničenom odgovornošću
DG	Directorate General - Generalni direktorat
EEC - EEZ	European Economic Community – Evropska ekonomska zajednica
EOTA	European Organization for Technical Approval - Evropska organizacija za tehnička odobrenja
EU	European Union - Evropska unija
FBiH	Federation of Bosnia and Herzegovina Federacija Bosne i Hercegovine
GPS	General Product Safety Directive - Direktiva o opštoj sigurnosti proizvoda
MID	Measuring Instruments Directive, 2004/22/EC - Direktiva o mjernim instrumentima 2004/22/EZ
MOFTER	Ministry of Foreign Trade and Economic Relations - Ministarstvo spoljne trgovine i ekonomskih odnosa
MS	Member State - Država članica
NB	Notified Body - Prijavljeno tijelo
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development - Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj
OIML	International Organization of Legal Metrology - Međunarodna organizacija za zakonsko mjeriteljstvo
P&PWD	Packaging and Packaging Waste Directive, 94/62/EC – Direktiva o ambalaži i ambalažnom otpadu - 94/62/EZ
RAPEX	Rapid Alert System for non-food consumer products - Sistem za brzu razmjenu informacija o opasnim neprehrambenim proizvodima
RIA	Regulatory Impact Assessment - Ocjena regulatornog uticaja
RS	Republika Srpska
SAA – SSP	Stabilization and Association Agreement - Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju
TSD	Toy Safety Directive, 2009/48/EC - Direktiva o sigurnosti igračaka 2009/48/EZ
UK	United Kingdom - Velika Britanija (Ujedinjeno Kraljevstvo)
URL	Uniform Resource Locator (internet adresa)

5.5. Statistički podaci za industriju bezalkoholnih pića u Bosni i Hercegovini

Zaposlenost u sektoru ³¹ "Proizvodnja hrane i pića"
BiH 2008.

Broj zaposlenih

Federacija Bosne i Hercegovine	Republika Srpska	Ukupno u BiH
13 590	7 255	20 845

Proizvodnja glavnih vrsta pića
BiH 2008.

Naziv proizvoda i djelatnost	Prodaja (u 1000 KM)
Vode sa dodatim šećerima ili drugim sladilima ili aromatizirane, kao npr. bezalkoholna osvježavajuća pića (uključujući mineralne i gazirane)	135 905
Pivo od slada	119 597
Mineralne vode i gazirane vode, nezaslađene	43 217
Ostala bezalkoholna pića bez sadržaja mliječne	12 858

Izvor: Industrijska proizvodnja Bosne i Hercegovine (2008)

Izvoz bezalkoholnih pića
BiH 2008. i 2009.

Grupe proizvoda	Vrijednost izvoza (u hiljadma KM)		Struktura uvoza (%)	
	2008.	2009.	2008.	2009.
Voćni sok	1 116	574	9,1	3,0
Mineralna voda bez dodatog šećera	2 670	2 857	21,9	15,3
Mineralne i gazirane vode sa dodatim šećerom	8 380	15 201	69,0	87,7
Ukupno	12 168	18 631	100,0	100,0

Izvor: Spoljnotrgovinska komora Bosne i Hercegovine

³¹ Izvori: [FBiH Stat 2009.] i [RS Stat 2009.]

Uvoz bezalkoholnih pića
BiH 2008. i 2009.

	Vrijednost uvoza (u hiljadama KM)		Struktura uvoza (%)	
	2008.	2009.	2008.	2009.
Voćni sok	9 498	7 262	6,4	5,3
Mineralna voda bez dodatog šećera	18 508	17 855	12,5	13,2
Mineralne i gazirane vode sa dodatim šećerom	120 323	109 930	81,1	81,5
Ukupno uvoz	148 329	135 047	100,0	100,0

Izvor: Spoljnotrgovinska komora Bosne i Hercegovine

5.6. Firme za proizvodnju i promet bezalkoholnih pića u BiH

Članice sektorske grupacije «Bezalkoholna pića» pri Spoljnotrgovinskoj komori Bosne i Hercegovine

Br.	Firma
1	Bihaćka pivovara (Bihać)
2	Hercegovina Vino (Mostar)
3	Fruktona A.D. (Banja Luka)
4	Ilidžanski dijamant (Ilidža Sarajevo)
5	Celvik (Tešanj)
6	Omega (Šamac)
7	Vitinka A.D. (Kozluk-Zvornik)
8	Vitaminka (Banja Luka)
9	Teloptic-Sinalco (Hadžići)
10	Vegafruit (Gracanica)
11	Tuzlanska Pivara (Tuzla)
12	DISS Produkt (Laktasi)
13	Sarajevska Pivara (Sarajevo)
14.	Sarajevski Kiseljak (Sarajevo)
15	Coca Cola Beverages (Hadžići)
16	Bijela voda (Goražde)
17	Tešanjski dijamant (Tešanj)
18.	Planinski Biser Posušje (Mostar)
19	Spektar Drink (Bijeljina)
20	DSW (Doboj)
21	Kuluglija (Kladanj)
22	Best Produkt (Zenica)
23	Kreator (Sokolac)
24	Princess (Tešanj)
25	Golden Metro (Banja Luka)
26	Zlatna Dolina (Gornji Vakuf)
27	Drink Cold Praca
28	Leda (Široki Brijeg)
29	MPT D.O.O. (Posusjee)
30	Oaza (Tešanj)

Br.	Firma
31	Tropic International (Banja Luka)
32	Fabrika sokova (Tuzla)

Izvor: Spoljnotrgovinska komora Bosne i Hercegovine

5.7. Osnivači i članice Bihpaka

Br.	Firma
1	Bihaćka pivovara
2	Bimal Brčko
3	Coca-Cola Hbc B-H d.o.o. Sarajevo
4	DK Trade Sarajevo
5	Ilidžanski Dijamant d.o.o
6	Klas d.d. Sarajevo
7	Merkator Sarajevo
8	Sarajevska Pivara
9	Prerada i promet mlijeka d.d. Tuzla
10	Sarajevski Kiseljak
11	Teleoptic d.o.o.
12	Vitinka a.d. Kozluk
13	Zvijezda d.o.o. Sarajevo
14.	Ball Packaging Europe
15	Banjalučka Pivara

Izvor: <http://www.bihpak.ba/osnivaci.htm>